

Ένας υπαλληλάκος ήταν ο Νικόλαος Σκουφάς που γεννήθηκε στο Κομπότι της Άρτας, το 1779. Στα 1812, ήταν στη Μόσχα και προσπάθησε να σκαρώσει επαναστατική οργάνωση αλλά οι εκεί Έλληνες τον κυνήγησαν, θεωρώντας τον αλήτη τυχοδιώκτη. Μη έχοντας δικά του χρήματα, προσπάθησε να βρει τη φιλοσοφική λίθο των αλχημιστών του μεσαίωνα, να πλουτίσει ώστε να μπορεί να χρηματοδοτήσει μια επανάσταση κατά των Τούρκων. Στα 1814, βρέθηκε στην Οδησσό.

Ένας αποτυχημένος έμπορος ήταν ο Εμμανουήλ Ξάνθος που γεννήθηκε στην Πάτμο, το 1772. Στα 1813, ήταν μέλος της τεκτονικής στοάς, στη Λευκάδα. Πτώχευσε κι έπρεπε να πάει στην τράπεζα της Μόσχας να κανονίσει τα χρέη του. Στα 1814, βρέθηκε στην Οδησσό.

Ένας ονειροπαρμένος νεαρός ήταν ο Αθανάσιος Τσακάλωφ που γεννήθηκε στα Γιάννενα, το 1788. Αναζήτησε την τύχη του στο Παρίσι όπου, το 1809, έγινε ένας από τους ιδρυτές της μυστικής οργάνωσης «Ελληνόγλωσσο Ξενοδοχείο». Πέρασε από τη Βιέννη, όπου γνωρίστηκε με τον Ιωάννη Καποδίστρια που, κατά κάποιες μαρτυρίες, τον έστειλε να οργανώσει παράρτημα της Εταιρείας των Φιλομούσων στη Ρωσία. Στα 1814, βρέθηκε στην Οδησσό.

Ξάνθος, Σκουφάς και Τσακάλωφ συναντήθηκαν τυχαία στην Οδησσό. Τα δεκάξι χρόνια που χώριζαν τον πρώτο από τον τρίτο, δεν τους εμπόδισαν να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι. Αρχισαν να ψαρεύουν ο ένας τον άλλον. Συνωμότες με πείρα κι οι τρεις, ένιωσαν εύκολα ποια φλόγα τους ένωνε. Άνοιξαν τα χαρτιά τους. Η προοπτική μιας ελεύθερης Ελλάδας τους συνεπήρε. Ήταν 14 Σεπτεμβρίου του 1814, όταν αποφάσισαν να ιδρύσουν μια νέα μυστική επαναστατική οργάνωση: Τη Φιλική Εταιρεία.

Όλες οι ευπρεπείς μυστικές οργανώσεις της εποχής, που δεν ήταν και λίγες στην Ευρώπη, είχαν πολυσέλιδα καταστατικά, με προοίμια, άρθρα για το ιδεολογικό υπόβαθρο, στοιχεία του μελλοντικού συντάγματος που θα καθιέρωναν όταν θα πετύχαιναν, και βαθυστόχαστες αναλύσεις, περί του τι σου είναι ο άνθρωπος. Το καταστατικό της Φιλικής Εταιρείας δεν χρειαζόταν καν να είναι γραμμένο. Περιοριζόταν στη φράση: «Με κάθε τρόπο, να ελευθερωθεί η πατρίδα».

Οι τρεις ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας έφτιαξαν συνθηματική γραφή, συμφώνησαν συνθηματικά σημεία αναγνώρισης των μελών, καθόρισαν το τελετουργικό της μύησης και

τους τρεις όρκους της οργάνωσης και χώρισαν τα μέλη, που ΘΑ αποκτούσε, σε κατηγορίες: Αδελφοποιητοί ή βλάμηδες τα απλά αγράμματα μέλη. Συστημένοι οι εγγράμματοι. Ιερείς εκείνοι που θα είχαν δικαίωμα κατήχησης και μύησης νέων μελών. Ποιμένες οι πιο πάνω. Από το 1820, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης καθιέρωσε άλλα δυο σκαλοπάτια: Τους αφιερωμένους και τους αρχηγούς των αφιερωμένων. Πάνω απ' όλους, ήταν η Ανωτάτη Αρχή που την αποτελούσαν οι Μεγάλοι Ιερείς των Ελευσινίων.

Οι απαντήσεις που δίνονταν στα νέα μέλη, ήταν πολύ συγκεκριμένες. Τι καθεστώς θα ίσχυε, μετά την επανάσταση; Μια κοινωνία ισότητας και δικαιοσύνης. Ποιοι θα κυβερνούσαν; Οι ικανοί. Ποιοι ήταν οι μεγάλοι ιερείς; Απαγορευόταν να πουν, αλλά όλο και τους ξέφευγαν μισόλογα κι ονόματα, όπως κόμης Καποδίστριας ή τσάρος Αλέξανδρος Α'. Που, βέβαια, δεν είχαν ιδέα πως ήταν «αρχηγοί οργάνωσης».

Τα επόμενα τρία χρόνια πέρασαν πολύ δύσκολα. Η απόφαση των τριών, να την ιδρύσουν, είχε έρθει σε μια εποχή κατά την οποία η ευρωπαϊκή αντίδραση βρισκόταν σε έξαρση. Η δημιουργία την Ιερής Συμμαχίας έσβησε και τις τελευταίες ελπίδες των λαών ότι θα μπορούσαν ν' αποτινάξουν την απολυταρχία. Η γαλλική επανάσταση ήταν παρελθόν. Ο Ναπολέων Βοναπάρτης το ίδιο. Και η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε την υποστήριξη των μεγάλων της Ευρώπης. Μπορούσε, με άνεση, να ασκεί τρομοκρατία στα κατεχόμενα εδάφη.

Στα 1816, τα μέλη της Φιλικής Εταιρείας μόλις έφταναν τα είκοσι. Στα 1817, ανέβηκαν στα 42. Οι τρεις ιδρυτές αποφάσισαν να προχωρήσουν σε έρευνα, με το ερώτημα, αν ο λαός είχε ωριμάσει για μian επανάσταση. Τον Ιούλιο του 1818, πέθανε ο ενθουσιώδης Νικόλαος Σκουφάς αλλ' ένα ευτυχές γεγονός απάλυνε την απώλεια: Ο μνημένος Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος προσπάθησε να ψαρέψει έναν παλαβό αρχιμανδρίτη, τον Γρηγόριο Δικαίο ή Παπαφλέσσα. Ο παπάς έκανε για λίγο τον χαζό, να δει πού το πήγαινε ο συνομιλητής του. Όταν κατάλαβε, τον άρπαξε από τον λαιμό και τον ανάγκασε να του πει ό,τι ήξερε. Βρήκε τους αρχηγούς και μπήκε στην Ανωτάτη Αρχή με το «έτσι θέλω».

Οι ηγέτες της οργάνωσης μαζεύτηκαν στην Κωνσταντινούπολη, κάτω από τη μύτη των Τούρκων. Η σύσκεψη ήταν θυελλώδης. Ο Τσακάλωφ αντιμετώπιζε ακόμα και το ενδεχόμενο της διάλυσης. Στις 22 Σεπτεμβρίου του 1818, πάρθηκε η μεγάλη απόφαση: Θα προχωρούσαν. Ρίχτηκαν με ανανεωμένο ενθουσιασμό στη μεγάλη προσπάθεια. Οι μύησεις μελών προχώρησαν με γρήγορους ρυθμούς. Στα 1819, στην Ανώτατη Αρχή μπήκε κι ο Γεώργιος Λεβέντης. Στα 1820, τα ενεργά μέλη της οργάνωσης ξεπερνούσαν τα 3.000. Η οργάνωση άπλωνε τα πλοκάμια της σ' ολόκληρη τη βαλκανική χερσόνησο. Ηγεμόνες, διπλωμάτες, οπλαρχηγοί, ιερωμένοι αλλά και απλοί άνθρωποι είχαν δώσει τον ιερό της όρκο και περίμεναν το σύνθημα. Χρειαζόταν, όμως, ένας επιφανής αρχηγός. Σε σύσκεψη

των ηγετών της οργάνωσης, στις 18 Σεπτεμβρίου του 1818, είχε αποφασιστεί να προταθεί η αρχηγία του αγώνα στον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών της Ρωσίας, Ιωάννη Καποδίστρια. Επρόκειτο για «άνδρα σημαντικόν και άξιον της εμπιστοσύνης του Ελληνικού Έθνους», όπως γράφει ο Εμμανουήλ Ξάνθος.

Εφοδιασμένος με μια συστατική επιστολή του Άνθιμου Γαζή, ο Εμμανουήλ Ξάνθος έφτασε στην Πετρούπολη, στις 15 Ιανουαρίου του 1820. Την επομένη, 16 του μήνα, υπέβαλε αίτηση να δει τον υπουργό. Ο Ιωάννης Καποδίστριας τον δέχτηκε κι άκουσε με προσοχή την πρότασή του. Ο Ξάνθος ζήτησε, ακόμη, να μεσολαβήσει ο υπουργός στον τσάρο για μυστική βοήθεια σε χρήματα και όπλα. Ο Καποδίστριας υποσχέθηκε να το σκεφτεί. Ξανασυναντήθηκαν τον Φεβρουάριο. Ο Καποδίστριας εξήγησε πως ο τσάρος Αλέξανδρος Α' ήταν αντίθετος με κάθε επαναστατική ενέργεια και γι' αυτό έκρινε σκόπιμο να μη δεχτεί την τιμητική πρόταση: Καλύτερα θα βοηθούσε την επανάσταση ως υπουργός του τσάρου παρά ως πρώην υπουργός.

Οι φιλικοί στράφηκαν στον στρατηγό και υπασπιστή του τσάρου, Αλέξανδρο Υψηλάντη, που με προθυμία δέχτηκε την πρόταση. Στις 12 Απριλίου 1820, ο Υψηλάντης έγινε αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας. Στις 7 Οκτωβρίου, ενέκρινε το σχέδιο δράσης, που είχαν ετοιμάσει ο Γρηγόριος Παπαφλέσσας και ο Γεώργιος Λεβέντης (το «σχέδιον γενικόν», όπως ονομάστηκε, που όριζε «ημέρα Χ» την 25<sup>η</sup> Μαρτίου του 1821). Ξεκινούσε η μεγάλη προσπάθεια.

Ξημέρωνε 2 Ιανουαρίου του 1821, στη Ζάκυνθο. Γωνιά γωνιά, ένα με το πηχτό σκοτάδι, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης κινιόταν αθέατος και με γατίσια βήματα στα σοκάκια του αγγλοκρατούμενου νησιού. Ελαφρύς, για τα 51 του χρόνια, ο μπόγος που κουβαλούσε. Έφτασε στο λιμάνι, πήδηξε σ' ένα καϊκι κι έκρυψε το δέμα: άρματα, σέλα, περικεφαλαία, τρόφιμα. Γύρισε σπίτι του αθέατος, όπως είχε φύγει. Πρωί, ζήτησε την ευχή της μάνας του. Ξεκινούσε για μια μεγάλη δουλειά, της είπε. Μεσημέρι, κουβέντιασε με τους γιους του: Να περιμένουν γράμμα του, να τον συναντήσουν. Απόγευμα, προσκύνησε στον τάφο της γυναίκας του. Νύχτα, βγήκε και κρύφτηκε σε σπίτι φίλου του μιλημένου. Έμεινε εκεί όλη την άλλη μέρα, διαβάζοντας τα γράμματα των φιλικών και του Αλέξανδρου Υψηλάντη: Η μεγάλη ώρα πλησίαζε. Ο Παπαφλέσσας ήταν κιόλας στη Μάνη, από τα μέσα του Δεκεμβρίου.

Νύχτωσε, όταν ήρθε ο νεαρός που θα τον συντρόφευε. Βγήκαν στο δρόμο μετά τα

μεσάνυχτα. Οι Άγγλοι παρακολουθούσαν τα σπίτια των φιλικών αλλά ο Κολοκοτρώνης γνώριζε τα κατατόπια. Ξημέρωνε 4 Ιανουαρίου, όταν το καϊκι βγήκε απ' το λιμάνι. Δυο μέρες παράδερνε στην άγρια θάλασσα. Ένα πλεούμενο άγνωστο κι άσημο, που μετέφερε τον στρατηγό της επανάστασης στη Μάνη. Το σχέδιο της Φιλικής Εταιρείας, όπως το είχαν προτείνει ο Παπαφλέσσας κι ο Λεβέντης, ήταν πολύ απλό: Όσο κρατούσε το κίνημα του Αλή πασά στην Ήπειρο, ο Υψηλάντης θα σήκωνε τη σημαία της επανάστασης στη Μολδοβλαχία κι ο Κολοκοτρώνης θα ξεσήκωνε τον Μοριά.

Ήταν 6 Ιανουαρίου, όταν το καϊκι έπιασε στη Σκαρδαμούλη της Μάνης. Ο Κολοκοτρώνης κι άλλοι τέσσερις. Το νέο απλώθηκε σ' όλη την περιοχή. Έφτασε και στ' αφτιά των Τούρκων, σπέρνοντας τον πανικό: Μιλούσαν γι' απόβαση πέντε και δέκα χιλιάδων αντρών. Ζήτησαν από τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη να τον συλλάβει. Και να 'θελε αυτός, δε θα μπορούσε. Ο γέρος του Μοριά προστατευόταν από τους Μούρτζινους, αντίπαλους των Μαυρομιχαιτών. Απάντησε πως δεν υπάρχει λόγος: Ο Κολοκοτρώνης είναι ακίνδυνος. Ήρθε στη Μάνη, επειδή έμεινε χωρίς λεφτά στη Ζάκυνθο. Οι Τούρκοι δεν πείστηκαν κι έστειλαν κατασκόπους, που γύρισαν καθησυχασμένοι: «Βρήκαμε ένα γέρο, που 'παιζε τες αμάδες».

Ο «γέρος» άρχισε μεθοδική ενημέρωση των οπλαρχηγών και των προκρίτων: Ο ξεσηκωμός πλησιάζει. «Ημέρα Χ» η γιορτή του Ευαγγελισμού, 25 Μαρτίου. Την ίδια ώρα, ο Παπαφλέσσας οργάνωνε σύσκεψη στη Βοστίτσα (σημερινό Αίγιο). Είχε χαρτιά πατριαρχικού έξαρχου και προφασίστηκε ότι θα συζητούσαν για τις κτηματικές διαφορές ανάμεσα στα εκεί μοναστήρια. Η διάσκεψη άρχισε στις 26 Ιανουαρίου του 1821 και κράτησε ως τις 29 του μήνα. Ο Παπαφλέσσας ανακοίνωσε, ποιος πραγματικά ήταν και για ποιο λόγο είχε έρθει. Η επανάσταση, είπε, είχε προγραμματιστεί για τις 25 Μαρτίου, γιορτή του Ευαγγελισμού. Στις αντιρρήσεις των προκρίτων, απάντησε ότι θα ξεκινούσε με 2.000 Μανιάτες, χωρίς αυτούς. Αναγκάστηκαν να υποκύψουν.

Την 1<sup>η</sup> Μαρτίου του 1821, ένας ταχυδρόμος έφθασε βιαστικός στην Κωνσταντινούπολη. Τα νέα που μετέφερε, ακούστηκαν σαν κεραυνός: Ο υπασπιστής του τσάρου Αλέξανδρου Α' της Ρωσίας, στρατηγός Αλέξανδρος Υψηλάντης, εδώ και πέντε μέρες, ξεσήκωσε τους Έλληνες της Μολδοβλαχίας σε επανάσταση και βοηθούσε τους Βλάχους του Βλαδιμηρέσκου, που επαναστάτησαν από τις 17 Ιανουαρίου.

Για τον σουλτάνο Μαχμούτ Β', το μήνυμα ήταν σαφές: Ο τσάρος παρασπόνδησε, την ώρα που η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε προβλήματα, και προσπαθούσε να του πάρει κι άλλα εδάφη. Το ίδιο, άλλωστε είχε κάνει και η μεγάλη Αικατερίνη, καμιά τριανταριά χρόνια πριν.

Με τον Αλή πασά επαναστατημένο και τους Σουλιώτες να έχουν γυρίσει στα μέρη τους και να ξαναχτυπούν τους Τούρκους στην Ήπειρο, τους Μολδαβούς ξεσηκωμένους στο Δούναβη και με προβλήματα στην Περσία, στη Συρία (με τους Δρούσους), στην Αραβία (με τους σεΐχηδες) και στην Αίγυπτο που έδειχνε χωριστικές τάσεις, ένα του έλειπε του Μαχμούτ: Ν' ανοίξει μέτωπο και με τους Ρώσους. Θα περνούσε καιρός, ώσπου να μάθει πως ο τσάρος δεν είχε καμιά σχέση. Ως τότε, η ασπίδα της επανάστασης θα κρατούσε τους Τούρκους μακριά από την Πελοπόννησο. Το σχέδιο της Φιλικής Εταιρείας είχε πετύχει στο ακέραιο.

Στις 21 Φεβρουαρίου, οι Έλληνες είχαν την πρώτη τους «ανεπίσημη» σύγκρουση με τους Τούρκους, τους οποίους εξόντωσαν στο Γαλάτσι της Μολδαβίας. Στις 23 του μήνα, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης είχε απευθυνθεί «προς το έθνος της Μολδαβίας» διαβεβαιώνοντάς τους ότι οι Έλληνες θα σταθούν στο πλευρό τους. Στις 24, στο Ιάσιο της Μολδαβίας, δημοσιοποίησε την προκήρυξή του με τίτλο «Μάχου υπέρ πίστεως και πατρίδος». Ήταν η προκήρυξη της επανάστασης. Αρχίζει με την αναγγελία: «Η ώρα ήλθεν, ω Έλληνες». Και κατέληγε: «Εις τα όπλα, λοιπόν, φίλοι, η Πατρίς μας προσκαλεί». Την ίδια μέρα, έγραφε στον τσάρο, ζητώντας τη βοήθειά του.

Τα νέα έφτασαν στην Κωνσταντινούπολη την 1<sup>η</sup> Μαρτίου, μέρα που ο Υψηλάντης άφηνε το Ιάσιο και με 2000 επαναστάτες βάδιζε δυτικά παραγγέλλοντας στους Έλληνες ναυτικούς στο Γαλάτσι ν' αναπλεύσουν τον Δούναβη και να χτυπήσουν τα τουρκικά πλοία. Έφτασε στο Βουκουρέστι.

Αντιδρώντας, ο σουλτάνος Μαχμούτ ετοίμαζε θρησκευτικό πόλεμο φανατίζοντας τους Τούρκους. Προγραμμάτισε γενική σφαγή των χριστιανών. Όμως, ο ανώτατος θρησκευτικός αρχηγός των Οθωμανών, Χατζή Χαλίλ εφέντης, αρνήθηκε να υπογράψει τον φετβά. Την ίδια ώρα, 49 Φαναριώτες που κατείχαν ανώτατες θέσεις, υπέγραψαν κοινή δήλωση ότι «το γένος αγνοεί την επαναστατικήν εταιρείαν». Στις 23 Μαρτίου, διαβάστηκε στις εκκλησίες αμνηστία του σουλτάνου προς τους επαναστάτες, με την προϋπόθεση ότι θα κατέθεταν τα όπλα, και αφορισμός του Αλέξανδρου Υψηλάντη από το ορθόδοξο πατριαρχείο. Ο αφορισμός υπογράφηκε με τη σκέψη ότι έτσι θα γλιτώναν οι Έλληνες της Πόλης. Όμως, από τις 24 Μαρτίου, οι Τούρκοι άρχισαν να δολοφονούν όποιον είχε ίδιο όνομα με κάποιον επαναστάτη.

Έτσι κι αλλιώς, η επανάσταση δεν μπορούσε πια ν' ανακοπεί. Την ημέρα που οι

επαναστάτες αφορίζονταν, στις 23 Μαρτίου, η Μεσσηνιακή Σύγκλητος ανάγγελλε την επίσημη έναρξη του Αγώνα, με την «προειδοποίησιν προς τας ευρωπαϊκάς αυλάς». Ανάλογη προκήρυξη επιδιόταν στους προξένους των ευρωπαϊκών δυνάμεων, στις 26 του μήνα, από το Αχαϊκό Διευθυντήριο.

Ο Αθανάσιος Τσακάλωφ κι ο Εμμανουήλ Ξάνθος έζησαν να δουν την Ελλάδα ελεύθερη αλλ' όχι και τα μέρη, όπου γεννήθηκαν. Πέθαναν, το 1851 ο πρώτος και το 1852 ο δεύτερος. Μόνο η Άρτα, ιδιαίτερη πατρίδα του τρίτου της παρέας, ήταν ελεύθερη. Αλλά κι ο Σκουφάς είχε πεθάνει πολύ νωρίς για να το δει.

### ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

*Το τροποποιημένο «Σχέδιον γενικόν» της Φιλικής Εταιρείας, που είχαν συντάξει ο Γεώργιος Λεβέντης κι ο Γρηγόριος Δικαίος Παπαφλέσσας και που είχε εγκριθεί από τις 7 Οκτωβρίου του 1820, προέβλεπε ότι η ελληνική επανάσταση θα ξεσπούσε στις 25 Μαρτίου του 1821. Το σχέδιο προέβλεπε πολλαπλά χτυπήματα κατά των Τούρκων: Αρχικά, εξέγερση των Σέρβων και Μαυροβουνίων, έπειτα επανάσταση στη Μολδοβλαχία, κατάληψη της Ηπείρου με την ευκαιρία της εξέγερσης του Αλή πασά και πυρπόληση του τουρκικού στόλου στην Κωνσταντινούπολη. Κι ενώ θα συνέβαιναν όλα αυτά, θα σηκωνόταν η επανάσταση της κύριας Ελλάδας με επίκεντρο την Πελοπόννησο όπου έπρεπε να φτάσουν έγκαιρα ο Αλέξανδρος Υψηλάντης και ο Παπαφλέσσας.*

*Ο Παπαφλέσσας ήταν στην Πελοπόννησο από τα μέσα Δεκεμβρίου αλλά ο Υψηλάντης μέσα Φεβρουαρίου βρισκόταν ακόμα στο Κισινόβιο της Βεσσαραβίας (Νότια Ρωσία). Στις 11 του μήνα, ειδοποιήθηκε πως ο φιλικός Δημήτριος Ύπατρος σκοτώθηκε στη Νάουσα και πως τα έγγραφα που κουβαλούσε μαζί του στάλθηκαν στην Πόλη. Στις 13, έδωσε διαταγή να χτυπηθούν οι Τούρκοι στο Γαλάτσι της Ρουμανίας, ώστε να ενισχυθεί ο Βλαδημηρέσκου που από τις 17 Ιανουαρίου είχε επαναστατήσει τη Μολδοβλαχία με τη βοήθεια των φιλικών.*

Στις 14 ή 15 Φεβρουαρίου, μια νέα ειδοποίηση επέσπευσε τα πράγματα: Ο φιλικός Ασημάκης Θεοδώρου είχε προδώσει τα μυστικά στους Τούρκους. Ο Υψηλάντης συγκάλεσε αμέσως σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Κισνόβιο στις 16 Φεβρουαρίου του 1821. Στη σύσκεψη έγινε ανασκόπηση της κατάστασης. Ήταν αδύνατο να ειδοποιηθούν όλοι οι φιλικοί ανά την Ελλάδα και τα Βαλκάνια. Αποφασίστηκε να επισπευσθούν όλα. Η πυρπόληση του στόλου και η μετάβαση του Υψηλάντη στην Πελοπόννησο εγκαταλείφθηκαν. Η επανάσταση θα ξεκινούσε από τη Μολδαβία, στις 27 του μήνα, Κυριακή της Ορθοδοξίας. Κηρύχτηκε τρεις μέρες νωρίτερα, στις 24 Φεβρουαρίου 1821.

#### ΠΡΟΔΟΣΙΕΣ:

Κάποια στιγμή, ο φιλικός Πάνος Ζαφειρόπουλος προσπάθησε να μυήσει στην οργάνωση τον κοτζαμπάση της Τριπολιτσάς, Σωτηράκη Κουγιά, που πήγε και τα πρόφτασε στον καϊμακάμη Μεχμέτ Σελήχ και, για να τον πείσει, του υπέδειξε το σπίτι, όπου γινόταν κάποια σύσκεψη. Ο καϊμακάμης μάζεψε τους φρουρούς του με τόση μυστικότητα, ώστε τον πήρε μυρουδιά όλη η Τρίπολη. Όταν οι Τούρκοι χίμηξαν μέσα στο σπίτι, ζήτησαν ταπεινά συγγνώμη για την ενόχληση: Στο μεγάλο δωμάτιο βάπτιζαν το παιδί του οικοδεσπότη. Οι εισβολείς αποχώρησαν χωρίς κανέναν τους να σκεφτεί, πώς ήταν δυνατόν να γίνεται βάπτισμα, αφού το παιδί είχε πρόσφατα... βαπτιστεί στην εκκλησία!..

Στην Τρίπολη υπήρξε κι άλλος προδότης: ο δραγουμάνος του πασά, Σταυράκης Ιωβίκης, που κατέδωσε τους αδερφούς Σπηλιωτόπουλους ότι έστηναν μπαρουτόμυλους στη Δημητσάνα. Νέα μάζωξη φρουρών και νέος «αιφνιδιαστικός» έλεγχος. Βρήκαν τους μύλους να φτιάχνουν αλεύρι, ενώ η οικογένεια των Δεληγιάννηδων έπεισε τους Τούρκους πως ο δραγουμάνος ήταν πράκτορας του Αλή πασά. Κανέναν από τους «ελεγκτές» δε σκέφτηκε να ρίξει μια ματιά στις αποθήκες της Δημητσάνας, όπου, ως τα τέλη του Μαρτίου, είχαν συγκεντρωθεί 60.000 οκάδες μπαρούτι (περίπου 77 τόνοι)!...

Ο Ασημάκης Θεοδώρου ήταν Φαναριώτης προδότης περιωπής. Μπήκε στη Φιλική Εταιρεία και, στα μέσα Φεβρουαρίου του 1821, πήγε στον σουλτάνο και τα είπε όλα χαρτί και

καλαμάρι. Οι φιλικοί της Πόλης τον έβγαλαν πράκτορα του Αλή πασά κι έπεισαν τον Μαχμούτ να τον φυλακίσει. Τον επόμενο χρόνο κι ενώ πια η επανάσταση είχε φουντώσει, ο σουλτάνος έδωσε διαταγή να εκτελεστεί ο Θεοδώρου, επειδή δεν ήταν όσο έπρεπε πειστικός...

### ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΤΥΠΗΜΑΤΑ:

Το πλοίο με τα πολεμοφόδια που οι φιλικοί φόρτωσαν στη Σμύρνη, έφτασε στη Μάνη μέσα Μαρτίου. Με τέχνασμα, ο Παπαφλέσσας έπεισε τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη να το εκτελωνίσει. Χώρισε τα πολεμοφόδια κι ανάθεσε τη μεταφορά τους σε δυο ομάδες: Την πρώτη με αρχηγό τον Νικήτα Σταματελόπουλο (αργότερα, θα τον ονόμαζαν Νικηταρά Τουρκοφάγο) και τη δεύτερη με τον Χρήστο Αναγνωσταρά. Ο διοικητής της Καλαμάτας, Σουλεϊμάν αγάς Αρναούτογλου, έμαθε πως κάποιοι ένοπλοι μετέφεραν κάποια φορτία. Τον καθησύχασαν πως ήταν χωρικοί που κουβαλούσαν λάδι. Τα όπλα τα είχαν, επειδή ακούστηκε πως κυκλοφορούσαν ληστές. Πείσθηκε και ζήτησε από τον Πετρόμπεη να στείλει τον γιο του, Ηλία, να ενισχύσει τη φρουρά της πόλης.

Στις 17 Μαρτίου του 1821, όλα ήταν έτοιμα. Οι αγωνιστές μαζεύτηκαν στο ναό των Ταξιαρχών, στην Αρεόπολη της Μάνης, όπου έγινε δοξολογία κι ευλογήθηκαν τα λάβαρα του Αγώνα. Στις 20, ο Ηλίας Μαυρομιχάλης με 150 άνδρες μπήκε στην Καλαμάτα «να ενισχύσει τη φρουρά». Είπε στον Αρναούτογλου πως οι πληροφορίες μιλούσαν για πολλούς ληστές και καλά θα ήταν να έρθουν κι άλλοι για τη φρουρά. Ο Τούρκος δέχτηκε.

Στις 22 Μαρτίου, ο Κολοκοτρώνης με τους Μούρτζινους και 2.000 άντρες έπιασε τους λόφους προς τη Σπάρτη. Ο Παπαφλέσσας με τον Αναγνωσταρά και τον Σταματελόπουλο έπιασαν την άλλη πλευρά. Ο Αρναούτογλου κάτι κατάλαβε αλλά ήταν αργά να αντιδράσει. Στις 23 Μαρτίου, οι επαναστάτες μπήκαν στην πόλη. Οι Τούρκοι παραδόθηκαν. Το μεσημέρι, οι καμπάνες χτυπούσαν χαρμόсуνα και 24 ιερείς ευλογούσαν τις σημαίες κι όρκιζαν τους αγωνιστές. Την ίδια μέρα, έπεφτε η Βοστίτσα (Αίγιο). Στις 26, παραδίδονταν και οι Τούρκοι στα Καλάβρυτα.

*Η επανάσταση είχε ξεκινήσει.*

(Ελεύθερος Τύπος, 11 - 22.3.2013) (τελευταία επεξεργασία, 23.3.2013)